

АВТОРСКА СПРАВКА

за приносите в научната продукция

на гл. ас. д-р Смилена Димитрова Смилкова

за участие в конкурса за заемане на академичната длъжност „Доцент“, в област на висшето образование 1. Педагогически науки, професионално направление 1.2. Педагогика, научна специалност „Методика на обучението по музика в детската градина и началното училище“, обявен от Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ гр. Бургас (ДВ бр.107 от 16 декември 2021 г.)

В приложения списък са включени:

Монография – 1 (авторска)

Учебно помагало – 1 (авторско)

Книга на базата на докторат – 1 (авторска)

Научни публикации (статии и доклади) – 18 (авторски)

- в български издания – 8;

- в чужди издания – 10;

- в издания с импакт фактор – 7.

1. Монография

Смилкова, С. (2022) Инструменталната музиката и нейното възприемане или Разкажи ми музика. Фантазия – творчество – публика, Изд. Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ - Бургас, Габрово: „ЕКС-ПРЕС“ ООД, 184 с.; ISBN 978-619-7559-21-7

Предмет на изследването в монографията е разглеждане на основната музикална дейност – възприемане на музика (инструментална) и най-вече – осъзнатото ѝ възприемане като условие за развитие на въображение, фантазия и творчество у деца и ученици в подготовката им за бъдещи слушатели на трудната за разбиране и интерпретиране класическа инструментална музика.

Целта е да се аргументира идеята за възприемането на инструментална музика.

Предложената монография се състои от две части:

1. Теоретична, в която се разглеждат базови понятия, върху които е основана, гради се и се развива музикалната дейност възприемане – музикален език, структура на музикалността, музикална надареност, основни музикални способности, възприемане като основна музикална дейност;

2. Практическа - модел на възприемане на инструментални музикални произведения в предучилищна и начална училищна възраст – „Разкажи ми музика“, в която са описани педагогическият опит и изследванията, реализирани от автора в детска градина, начално

училище и сред студенти. Той включва разнообразни задачи и игри за развитието на музикалните способности, на изобразителните представи, на въображението и креативността, на образното, логично и творческо мислене у деца, ученици и студенти чрез възприемане на инструментални класически образци от световната музикална култура. Това, от една страна, води до откриване на нови възможности, пътища, надежди, компетентности от децата и учениците за себеизразяване, утвърждаване, израстване и проникателност към и в заобикалящия ги свят, а от друга - до подготвяне на бъдещи слушатели с изградени база, вкус, естетика, разбиране и осмисляне на характеристиките и спецификите на музикалното изкуство, които определят мощта на силата и въздействието му върху аудиторията.

Използването на интригуващи за младите слушатели форми на възприемане на музика, съчетани с разговор, творчески предложения и хрумвания, се отразява благоприятно на: поддържане детския интерес към образността на музикалния език; създаване на слушателски навици; личната инициатива и ангажираност на малките слушатели; творческото мислене и въображение на децата и учениците.

Използването на словото за изразяване и представяне на невидимия музикален образ спомага за развитие и възпитание у децата и учениците на компетентности в областта на българския език, инициативността и уменията за изразяване чрез творчество.

Ролята на Учителя е от голямо значение за: създаване и поддържане на интерес у деца и ученици към възприеманите инструментални произведения; провокиране на детската любознателност; изграждане на полезни слушателски навици.

Приносното значение на представената монография е в успешната реализация и практическо приложение на модела „Разкажи ми музика“, осъществени чрез подготовка на разнообразни тестове, анкети и творчески задачи, целящи, стимулиращи и постигащи мотивация и изява на личната инициатива, логичното мислене, въображението и креативността на деца, ученици и студенти.

2. Учебно помагало

Смилкова, С. (2022) Творчески задачи за развитие на въображението чрез възприемане на инструментална музика“ (помагало за студенти и учители), Изд. Университет „Проф. д-р Асен Златаров“-Бургас, Габрово: „ЕКС-ПРЕС“ ООД, 72 с.; ISBN 978-619-7559-22-4

Настоящото помагало включва писмени работи на студенти, разработени върху поставени от автора задания, интерпретирани и пречупени през личния житейски опит, чувствителност и фантазия на младите хора. То представлява сборник с успешно реализирани творчески задачи от студенти, обучавани в педагогически специалности.

Предложените задачи са разделени на групи, свързани с постепенността на развитие и осмисляне на музикалния образ в инструментални творби: задачи, свързани със словесни обобщения; задачи, свързани с писмен разказ, есе, приказка; задача, описващи чувствата и емоциите, възникнали при слушане на музикално произведение; задачи, свързани с общата култура на студентите в областта на музикалното, литературно и изобразително изкуство в периода 17-19 век и с българската професионална музика – първо и второ поколение композитори.

Приносното значение на помагалото е в методическата последователност както в отделните видове задачи, така и в цялостното им реализиране, и в споделянето на студентските творби с цел положителен практически, педагогически и творчески пример.

3. Книга на базата на докторат

Смилкова, С. (2003) Музиката – гласът на душата. ИЦ „Шалом“, 210 с; ISBN 954-8200-19-8

Книгата е посветена на „ненаписаната“ методика на доц. Лидия Кутева – една от най-ярките български клавирни педагожки, оставили и жива и бляскава следа в историята на българското пианистично изкуство.

Разгледан и анализиран е обемният материал, събран от Л. Кутева в 25 сборника, класифициран е по съдържание и предназначение. В книгата се разглежда методологията на Л. Кутева, през призмата на огромния разностранен и разнопосочен клавирен материал: етюди, полифонични и художествени произведения. Използвани са средствата на музикалния анализ, както и наблюдение, асоциациативно и дивергентно мислене.

Спецификата на клавирната методика на Л. Кутева може да се дефинира като „отвътре – навън“: осъзнатото емоционално и интелектуално разбиране на художествения музикален образ е водещо начало в интерпретирането и създаването на творческото внушение, заложено в клавирната тъкан.

За първи път клавирната методика на доц. Лидия Кутева е разгледана и анализирана чрез обемен нотен материал. Принос е начинът, по който са разгледани сборниците – образно-естетическият и пианистичен анализ е в тясна връзка с педагогическата практика. Подчертана е ролята на клавирния педагог.

20 години по-късно тази книга се явява база за автора при описване на модела „Разкажи ми музика“ в представената по-горе монография. Въпросът за емоционалното осмисляне и интелектуалното разбиране на художествения образ в инструменталната музика сменя адресатите, методическите стъпки и техниките, за създаване на формите, но запазва дълбочината и необходимостта на чувственото възприемане и тълкуване на музикалната образност.

4. Научни публикации

Три са посоките на изследователска работа, в предложените (по списък) 18 научни статии и доклади:

А. Елементи на музикална изразност (№ 15, 16, 19)

Всяко изкуство борави с изразни средства, чрез които проявява своята сила, логика и емоционално въздействие. В музиката това са елементите на музикална изразност. Изучаването им е изключително важно, полезно и основополагащо в усвояването на музикалните дейности възприемане, възпроизвеждане и творчество. Осмислянето и

осъзнаването на спецификите, характеристиките, особеностите и използването на елементите на музикална изразност, са база, която дава познание, създава представи и въвежда в основите на звуковото изкуство, чиито компоненти изграждат и развиват невидимия музикален образ. ЕМИ, разглеждани в материалите: мелодия, метрум, ритъм, темпо, динамика, тембър, щрихи. Важността на ЕМИ е безусловна, не само в педагогическата дейност, но и при възпитанието на бъдещи слушатели.

Б. Развитие и усъвършенстване на „меки“ умения у деца, ученици и студенти, чрез използване на различните музикални дейности. (№ 13, 14, 17, 18, 20)

В своята мисловна и чувствена инвенция студентите не се стремят към научно обяснение на феномена универсалност на музиката. Изхождайки от личната необходимост за контакт с музиката, преминавайки през различните форми на проявление на музикалния език, осмисляйки невидимата му образност и реално въздействие, младите хора са категорични в неговата универсалност. Всеобхватността на музикалното изкуство неусетно провокира развитието и усъвършенстването на „меки“ умения, чрез които (понякога/често) личността се променя, настройва позитивно, твори ново „аз“. Създаването на разнообразни умения: за слушане и целенасоченост на вниманието или разпределянето му; за разбиране/разграничаване на малкото (детайл, мотив – напр. елемент на музикална изразност) и голямото (цяло – напр. идея, съдържание, чувства); за говорене, изразяване – устни обяснения, изказване на мнение, редуване на говор и мелодия; за логично мислене - анализ и синтез, обобщение; за разпределение на времето, са част от възпитателния път и ареал на музиката.

В. Възпитание и подготовка на бъдещи слушатели (№ 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12)

Публиката, аудиторията на музикалното изкуство е неизменна част от триадата автор (композитор) – изпълнител (интерпретатор) – слушател (публика). Проводник на обективния авторов замисъл е интерпретаторът, чието убедително, въздействащо, вълнуващо, макар и субективно изпълнение, влияе на въображението и фантазията на публиката. Разбира се, за да се реализират качествено композиторските и изпълнителски идеи, мисли и чувства, е необходимо музикалното изкуство да кореспондира с добре подготвени, мотивирани слушатели. Ангажираността на личността, обусловена от нейните интереси, търсения, постижения и открития, е въпрос на индивидуална нагласа, любопитство, мислене в перспектива, на управление на времето, доверие и най-вече - на самодисциплина. Формирането на разбиране, осмисляне, тълкуване и интерпретиране на образи, идеи и съдържание в музикалното изкуство, е продължителен и дългосрочен процес. Разумно и целесъобразно проектираните в тази посока намерения и задачи са път към обогатяване, уголемяване и надграждане на детския въображаем и мечтателски свят. Важен фактор при обучението, възпитанието и изграждането на бъдещите слушатели е Учителят, който с личен пример, внимание, творческо мислене, артистично и интелигентно присъствие, отглежда и просвещава децата, чертаейки пред тях мъдростта на бъдещето.

11.02.2022 г.

гр. Бургас

(гл. ас. д-р Смилена Смилкова)